

Jānis Taukačs: Samaksāt nodokļus un nenonākt cietumā – par kļūdu labošanu bez kriminālprocesa

7:28, 19. februāris 2020

Jānis Taukačs, "Sorainen" partneris, advokāts.
Foto: Zane Bitere/LETA

Autors: "Sorainen" partneris, advokāts Jānis Taukačs

<https://www.la.lv/par-kludu-labosanu-bez-kriminalprocesa>

Viena no uzņēmuma sadarbības problēmām ar Valsts ieņēmumu dienestu skar situāciju, kurā uzņēmums pats ir konstatējis grāmatvedības vai nodokļu tiesību interpretācijas kļūdu savos nodokļu aprēķinos un vēlētos to brīvprātīgi labot, samaksājot starpību.

Cenšas novērst kļūdu un samaksāt nodokļus

Pirms šāda maksājuma veikšanas dažkārt nepietiek ar deklarāciju korigēšanu un būtu jāpanāk attiecīga vienošanās ar VID, jo, piemēram, pastāv ierobežojumi VSAOI deklarāciju korekcijām vairāk nekā vienu reizi vai arī ārvalstu nodokļu maksātājs var nebūt Latvijā reģistrējis savu komercdarbību

Te slēpjas problēma, kuru apzinās arī VID vadība un sola risināt, taču šobrīd problēma turpina pastāvēt.

Tendence, ka arvien vairāk uzņēmumu vēlas samaksāt nodokļu starpību, atklājot kļūdas savā grāmatvedībā, sāka parādīties 2019. gadā.

Iespējams, tam ir saistība gan ar jauno Trauksmes celšanas likumu, gan ar arvien plašākiem avotiem, no kuriem VID iegūst informāciju. Problēmas apjomi ir pietiekami lieli – personiski zinu vairākus uzņēmumus, kuru atklāto kļūdu rezultātā valsts budžets kopsummā saņēma ap desmit miljoniem eiro.

Bailes no kriminālprocesa

Šādu uzņēmumu varētu būt vēl vairāk, taču ir kāda problēma likumdošanā, kas tam traucē. Proti, uzņēmumi baidās, ka, atklājot šādas kļūdas un paziņojot par tām VID, viņiem un to valdei varētu draudēt kriminālatbildība. Pašreizējā likumdošana ir tāda, ka, ja atklātas nodokļu nomaksas kļūdas par summu, kas lielāka par 21 500 eiro, tad VID ir tiesības un pat pienākums ierosināt kriminālprocesi un vērsties pret uzņēmumu.

Skaidrs, ka uzņēmumi no šādas situācijas vēlētos izvairīties, ja nāk pie VID ar piedāvājumu visu labprātīgi samaksāt kopā ar nokavējuma procentiem. Arī VID un Nodokļu un muitas policijas vadība uzskata, ka būtu tikai normāli šādā situācijā iztikt bez kriminālprocesa, bet viņu virzītās likumdošanas izmaiņu iniciatīvas palikušas bez virzības.

Kādos gadījumos šādas kļūdas visbiežāk notiek? Visbiežāk tas saistīts ar PVN aprēķiniem vai arī attiecībā uz darbinieku algām, kas vairāk vai mazāk apzināti nav korekti deklarētas, nevietā izmantoti mikrouzņēmumi utt.

Nodokļa apjoms neatbilst prognozēm

Taču aktuālas var būt arī citas situācijas – piemēram, nesen redzēju publikāciju, ka nomaksātā uzņēmumu ienākuma nodokļa apjoms neatbilst agrāk prognozētajam, kas rada jautājumus, vai tas nav saistīts ar pārāk agresīvu

starptautisko nodokļu plānošanu. Kā šādas kļūdas pamana? Visbiežāk – uzņēmuma grāmatvedību vispusīgi pārbauda konsultanti saistībā ar jauna investora ienākšanu uzņēmumā, un viņi ziņo investoram par nepieciešamiem uzlabojumiem. Dabiski, ka investors vēlas iepriekš pieļautās kļūdas labot.

Vēl viena iespējama situācija – uzņēmumā nomainās valde, tiek atklātas iepriekš pieļautas kļūdas un jaunā valde vēlas tās labot. Visbeidzot, ar šī gada jūliju arī nodokļu konsultantiem, grāmatvežiem, auditoriem, juristiem būs jāziņo VID par jau kopš 2018. gada vidus sniegtajām konsultācijām par agresīvām pārrobežu nodokļu struktūrām, kas ir vēl viens šādas informācijas iespējamais avots.

Saistībā ar cīņu pret naudas atmazgāšanu un pretlikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju Latvijā pēdējā laikā ieviesta virkne likumdošanas aktu un dažādu starptautisku konvenciju cīņai pret šo līdzekļu legalizāciju.

Tas viss rada gaisotni, ka nākotnē vēl vairāk uzņēmumu varētu vērsties VID ar savām atklātajām nodokļu problēmām. Lai veicinātu lielāku uzņēmumu atklātību atklāto problēmu labošanā, šo likuma pantu būtu nepieciešams grozīt tā, lai labprātīga atklāto grāmatvedības vai nodokļu tiesību normu interpretācijas kļūdu labošana automātiski neizraisītu kriminālprocesa ierosināšanu pret uzņēmumu.

Nepieciešams arī atļaut koriģēt VSAOI deklarācijas vairākkārt, kā tas ir iespējams visiem citiem maksājumiem valstij, vai arī VID vajadzētu izdomāt citu risinājumu, kā spert soli pretī uzņēmumam, kas nokļuvis šādā situācijā, un attiecīgi koriģēt likumu.